

УДК 327 (52)(091)

ПРОНЬ С.В., Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили

Пронь Сергій Вікторович (1955 р.н.). У 1979 році закінчив з відзнакою історичний факультет Миколаївського державного педагогічного інституту. Доктор історичних наук, професор, директор Інституту української діаспори, зав. кафедри всевітньої історії МДГУ ім. Петра Могили. Автор 4 монографій, 5 навчальних посібників, понад 70 наукових статей. Головний науковий напрямок – історія міжнародних відносин, зовнішня політика, дипломатія в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

УКРАЇНА В ПРОМЕНЯХ СХОДЯЧОГО СОНЦЯ: ВІДНОСИНИ З ЯПОНІЄЮ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ В ХХІ СТ.

Автор, використовуючи матеріали українських та російських наукових праць, досліджує сучасні японсько-українські відносини. Автор приходиться до висновку, що пріоритетними напрямками взаємовідносин України та Японії є подальший розвиток політичного діалогу, співробітництва в економіці, науці й техніці, реформування ООН, боротьба з тероризмом, нерозповсюдження зброї масового знищення, екологічні проблеми.

The author, using the materials of Ukrainian and Russian scientific works, is researching modern Japanese- Ukrainian Relations. The author comes to a conclusion, that priority directions of mutual relations of Ukraine and Japan is the further development of political dialogue, cooperation in economy, a science and technical equipment, reforming of the United Nations Organization, struggle against terrorism, non-distribution of the weapon of mass destruction, environmental problems.

Японія в уявленні (або свідомості) українців завжди була країною-загадкою, пов'язаною з дивом, починаючи з незрозумілих слів – самурай, бусідо, сьогун і до “ніхонтекі кейей” (“японський стиль управління”).

Дійсно, у “дивовижному” перетворенні Японії із слабкої, малорозвиненої, азійської країни в могутню економічну, промислову, науково-технічну, фінансову, соціальну, традиційно східну, але **сучасну державу єврокапіталістичного типу** є багато складових частин. Домінуючих складових, на думку автора, дві – це, **по-перше, унікальність японської нації**, характер народу, який, за японським прислів'ям, може, “сім разів упасти і вісім разів піднятися”; та, **по-друге, зважена (поміrkована) політика**

Сполучених Штатів Америки щодо Японії, відштовхуючись від діяльності окупаційних військ на чолі з Дугласом Макартуром [1], до військово-політичного союзу 1951 року і його подальшої трансформації.

Відносно першої складової лише зауважу, що шлях подоланий післявоєнною Японією, вражає: країна, яка, за природно-географічними даними (розташована на 4000 островах) [2] та наявними енерго-сировинними ресурсами (на 99,7 % імпортує нафту; на 99,9 % – залізну руду; на 100 % – боксити та нікель) [3], фактично була приреченою бути у жалюгідному становищі, сьогодні займає першу світову сходинку у виробництві автомобілів, телевізорів, відео магнітофонів, є найкрупнішим фінансовим креди-

тором. Якщо до 1951 року промисловість країни досягла довоєнного рівня, то у другій половині 1960-х Японія саме за цим показником обійшла Велику Британію, Францію, Німеччину. Валовий національний продукт (ВНП) Японії виріс з 6 трлн. ієн у 1952 році до 391 трлн. у 1989 році, тобто в 65 разів [4]. ВВП Японії на душу населення склав у 2006 році – 33819 доларів у порівнянні з провідними європейськими державами – Великобританією – 30355 доларів, Францією – 29222 долара [5].

Ще в середні віки було підраховано, що японська земля може “прогодувати” 30 млн. чоловік, сьогодні населення Японії дорівнює 127,4 млн., 90 % якого вважають себе “середнім класом”; тривалість життя – 81,5 років.

Щодо *другої складової – цілеспрямованої політики США відносно Японії*, біля джерел якої були Сан-Франциська конференція 1951 року, американсько-японський Договір безпеки та Сан-Франциська система в цілому, то хотів би, не забираючи час, відіслати зацікавлених саме цим чинником до своєї монографії “США та Японія в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні”, надрукованої в 2003 році [6].

Зовнішня політика Японії була й залишається об’єктом дослідження, як закордонних вчених, у першу чергу, російських, так і вітчизняних, які, за масштабами, характером та рівнем друкованих праць, значно “відстають” від своїх сусідніх колег. Серед російських науковців зовнішньої політики та дипломатії Японії повоєнного часу необхідно виділити К.О. Саркісова, Б.М. Славінського, М.Г. Носова, О.О. Аріна, А.П. Маркова, В.М. Єрьоміна, В.М. Буніна, О.Д. Богатурова [7]. Серед українських вчених заслуговують на увагу роботи С.О. Шергіна, Б.М. Гончара, М.А. Тарана, М.М. Кирієнка [8].

Повертаючись до проблематики обраної теми зауважу, що важким, тривалим і непростим виявився шлях України до Японії після отримання незалежності. Як відомо, Японія визнала незалежність України 28 грудня 1991 року, а 26 січня 1991 року встановила з нею дипломатичні відносини [9]. Фактично через рік японські дипломати прибули до Києва і започаткували своє посольство, яке з травня 1993 року очолив Сьодзі Суєдзава, Надзвичайний і Повноважний посол Японії в Україні, дипломат високого рівня, фахівець своєї справи.

Необхідно зауважити, що “японський напрям” тих часів лише тільки вимальовувався серед пріоритетів зовнішньої політики України. Цілий ряд обставин перешкодив повноцінній розбудові взаємовигідних відносин між Японією та Україною. По-перше, то були часи, коли Україна ще мала певні надії на отримання будь-якої частки нерухомої власності, яка належала колишньому СРСР, а з його крахом була прибранна Росією. По-друге, відчувалася відсутність українського посольства в японській столиці.

Заради об’єктивності необхідно визнати, що до середини лютого 1992 року Україну визнали 102 країни, а встановили з нею дипломатичні відносини – 42 [10]. А такий величезний простір, як Азіатсько-Тихоокеанський регіон, був охоплений лише двома посольствами – в Індії та КНР.

Перший “прорив” у японсько-українських відносинах було здійснено у березні 1994 року, коли у Києві була підписана угода між Японією та Україною про співробітництво в галузі ліквідації ядерної зброї. З цього приводу було засновано спеціальний Комітет співробітництва. Для реалізації цього проекту японська сторона виділяла Україні 16 млн. американських доларів [11].

Другим кроком стратегічного характеру було відвідування Токіо у квітні 1994 року першою офіційною делегацією Міністерства закордонних справ України на чолі з першим заступником міністра М.П. Макаревичем. Були проведені змістовні переговори, під час яких японській стороні було передано проект політичного документа про принципи відносин і співробітництва між Україною та Японією; в свою чергу представники Японії вперше висловили ідею про візит Президента України до Японії [12]. Визначався приблизно і термін візиту – десь у новому фінансовому році, який в Японії починається з 1 квітня.

У вересні 1994 року в Нью-Йорку в ході сесії Генеральної Асамблеї ООН відбувалася зустріч Міністра закордонних справ України Г. Удовенка з Міністром закордонних справ Японії Й. Коно, під час якої було остаточно виголошено спільний намір організувати візит Президента України до Японії. А вже на початку грудня вперше з’явилися і конкретні терміни цього візиту – 22-25 березня 1995 року. З початком 1995 року сталося декілька важливих подій, які, в свою чергу, створили певні сприятливі передумови для візиту. З січня 1995 року був призначений, а в кінці січня прибув до Японії разом з групою співробітників Надзвичайний і Повноважний Посол в Японії Михайло Шашкевич [13]. У січні ж у рамках підготовки до візиту Київ відвідав заступник міністра закордонних справ Японії Янагісава, а на початку березня 1995 року перший заступник міністра закордонних справ України Б.І. Тарасюк, перебуваючи в Токіо, фактично закінчив підготовку до цього візиту.

Програма чотириденного офіційного візиту Президента Леоніда Кучми до Японії розпочалася 22 березня. Японська преса проявила неабиякий інтерес до “великої європейської держави, що виникла на уламках колишнього СРСР, але довго лишалася непомітною у ... зовнішній політиці Японії, знаходячись у тіні російської та західноєвропейської політики...” [14].

Згідно з програмою візиту Президента України прийняв Імператор Японії Акіхіто. На

зустрічі обговорювались загальні питання державотворення, проблеми гуманітарних та культурних обмінів [15]. У ході бесіди Л. Кучми з прем'єр-міністром Японії Т. Муроямою 23 березня було підписано перший в українсько-японських відносинах політичний документ – Спільну заяву України та Японії.

Варто наголосити, що японським урядом Україні була надана позика у розмірі 150 млн. доларів на так званий “критичний” імпорт (хімічні засоби захисту рослин).

Поряд з президентською програмою, паралельно проходили зустрічі членів української делегації у міністерствах і відомствах Японії. За участю Міністра закордонних справ Г. Удовенка 22 березня 1995 року відбулася церемонія офіційного відкриття Посольства України в Японії [16].

З приводу підсумків візиту Президента України, японська преса майже одноголосно висловила стосовно “українського напрямку” зовнішньої політики Японії, за “більш міцні зв'язки з Україною” [17].

Щодо сучасних українсько-японських відносин то, на думку автора, необхідно виділити декілька пріоритетних напрямків.

Перш за все, – це політичне співробітництво. 23-28 лютого 2004 р. у ході візиту до Токіо першого заступника міністра закордонних справ України В. Єльченка проведено політичні консультації МЗС двох країн. Особливе місце зайняли його зустрічі з Міністром закордонних справ Й. Кавагуті, першим заступником міністра закордонних справ І. Аїсавою, заступником міністра Агентства оборони Японії Т. Морія, у ході яких обговорювались стан та перспективи подальшого розвитку відносин.

З 9 до 11 червня 2004 р. проходив офіційний візит Міністра закордонних справ України К. Грищенка до Японії, в ході якого відбулися його зустрічі з Міністром закордонних справ Й. Кавагуті, Державним міністром з питань оборони С. Ісібою, Міністром освіти, культури, спорту, науки та технологій Т. Кавамурою, Головою парламентської Асоціації японсько-української дружби Х. Янагісавою, Головою Правління Японського банку міжнародного співробітництва К. Сінодзавою, Головою Комітету ділового співробітництва з Україною Дз. Терасімою та Віце-головою Комітету ділового співробітництва з новими незалежними державами Японської федерації бізнесу Т. Судзі. К. Грищенко також відвідав Нагасакі, де зустрівся з керівництвом місцевих органів влади, представниками наукових кіл.

Визначною подією візиту стало підписання міністром закордонних справ Угоди між урядом України та урядом Японії про технічне співробітництво та грантову допомогу, яка створила передумови для значної активізації

двостороннього співробітництва у галузі технічної допомоги.

20-23 липня 2005 р. відбувся офіційний візит до Японії Президента України В.А. Ющенко. В ході візиту Президент та його дружина зустрілися з Імператором Японії Акіхіто та Імператрицею Мітіко. Президент України також провів переговори з Прем'єр-міністром Японії Дзюнітіро Коїдзумі. Відбулися зустрічі В.А. Ющенко з членами парламентської Асоціації українсько-японської дружби, керівництвом Японського банку міжнародного співробітництва та Токійської фондової біржі. Президент України побував у префектурі Нагоя, де відвідав міжнародну виставку “Експо-2005”, а також у місті Хіросіма.

У ході зустрічі Президента України В. Ющенко з Прем'єр-міністром Японії Дз. Коїдзумі була обговорена низка питань двостороннього та міжнародного співробітництва. Японська сторона, зокрема, подякувала Україні за підтримку плану реформування Ради Безпеки ООН. Було досягнуто домовленості про створення двосторонньої міжурядової комісії на рівні міністрів закордонних справ. Як зазначив Віктор Ющенко, Україна зацікавлена у підтримці Японією проектів у екологічній сфері, у співробітництві у рамках Кіотського протоколу, в активізації співпраці з Японією по кредитуванню пріоритетних проектів, інвестуванню у космічну галузь, літакобудування. Після закінчення зустрічі Президент України і Прем'єр-міністр Японії підписали “Спільну заяву щодо нового партнерства у XXI столітті між Україною та Японією” [18].

По-друге, – це економічна співпраця України з Японією. 29 березня 2005 р. у Києві було підписано міжурядову угоду (у формі обміну нотами) та Кредитну Угоду про надання позики у сумі 19 млрд. йєн на реконструкцію Державного міжнародного аеропорту “Бориспіль”. Цей проект був першим у рамках програми Офіційної Допомоги Розвитку уряду Японії.

У липні 2005 р. уряд України звернувся до Японії з пропозицією про розширення існуючих позик програми ОДР на основі фінансування другого проекту “Спорудження мостового переходу через р. Південний Буг у м. Миколаєві”. Між сторонами з цього приводу продовжуються робочі консультації.

Плідна співпраця в рамках міжнародного проекту Космотрас між українськими підприємствами ВО “Південмаш” і КБ “Південне” та японськими компаніями “Сумітомо” й “НЕК Тосіба” уможливила запуск українською конверсійною ракетою “Дніпро” японського експериментального супутника “Кірапі”, а також допоміжного супутника. Починаючи з 1978 р. це був перший запуск японського супутника, що здійснювався з використанням ракети іноземного виробництва.

Згідно з офіційними даними японські інвестиції в Україну в 2006 році в цілому становили понад 200 млн. дол. США. За статистикою Державної митної служби України, обсяг експортно-імпортних операцій між Україною та Японією в 2005 р. досяг 630,07 млн. дол., збільшившись у порівнянні з минулим роком на 20,6 %. При цьому український експорт зменшився на 18,1 % (82,01 млн. дол.), а японський імпорт до України зріс на 29,9 % (548,06 млн. дол.) [19].

По-третє, українсько-японське співробітництво в галузі науки і техніки. Двостороння співпраця в цьому напрямку реалізується за посередництвом Товариства сприяння науці, що працює під егідою Міністерства освіти, культури, спорту, науки і техніки Японії. За даними цього товариства, протягом останніх трьох років його фінансовою підтримкою для проведення наукових досліджень в Японії скористалося більше 70 українських вчених із різних університетів та інститутів НАН України.

Понад десять років реалізуються багатопланові програми досліджень медичних наслідків аварії на Чорнобильській АЕС Нагасакським університетом, Інститутом вивчення захворювань, пов'язаних з вибухом атомних бомб та Національним центром радіаційної медицини АМН, Інститутом ендокринології ім. В. Комісаренка НАН України. Плідними є контакти між лабораторією патоморфології Інституту урології АМН України та Відділенням патології медичного інституту Осацького університету. В 2004 р. японська сторона запросила для проведення спільного наукового експерименту професора цієї лабораторії, академіка А. Романенка. Започатковано співробітництво між Національним технічним університетом України "КПІ" та Національним інститутом мультимедійної освіти Японії, в якому в 2004-2005 рр. стажувався В. Валуйський – заступник директора Українського інституту інформаційних технологій в освіті при Національному технічному університеті "КПІ" [20].

У липні 2005 р. підписано Угоду між Міністерством економіки України та Міністерством закордонних справ Японії про реалізацію проекту технічного співробітництва "Українсько-японський центр".

Яскравим прикладом співпраці між університетами є спільне видання українсько-японських та японсько-українських словників, підготовлених проф. Київського національного університету І. Бондаренком та проф. Теорійського університету Т. Хіно. Триває співпраця науковців Хоккайдського університету Т. Мацумура з Кам'янець-Подільським університетом (тема дослідження "Історія Правобережної України XIX – початку XX століття"), Токійського університету іноземних мов Х. Накадзави з Національним університетом ім. Тараса Шев-

ченка. У 2005 р. викладача Київського національного лінгвістичного університету А. Риженкова прийнято до аспірантури Токійського університету іноземних мов за спеціальністю "Міжнародні відносини" [21].

На початку лютого 2006 р. у Посольстві Японії проведено семінар "Шляхи подальшого розвитку співпраці між українськими та японськими університетами", до участі у роботі якого були запрошені керівники підрозділів міжнародної співпраці Міністерства освіти, культури, спорту, науки і техніки, Японської асоціації сприяння розвитку науки, університетів країни перебування, в яких навчаються українські студенти. Відбувся обмін думками, а також висловлені пропозиції щодо конкретних питань організації двосторонніх обмінів.

За сприянням Посольства Японії студенти і викладачі України отримують гранти від різних організацій, закладів та установ країни. Зокрема, гранти Міністерства освіти, культури, спорту, науки і техніки, а також неурядової організації "Джапен Фаундейшн" для навчання і наукового стажування з вересня-жовтня 2005 р. отримали 18 українських студентів. Грант на проведення наукового стажування у жовтні-листопаді 2005 р. отримав Ректор Дипломатичної академії МЗС України М. Кулініч. Результати його дослідження оприлюднені на лекції "Політика Японії щодо регіональної безпеки у Південно-Східній Азії", яку він провів у Інституті міжнародних відносин у Токіо 28 жовтня, та опубліковані у вигляді окремої брошури. Зі свого боку, протягом 2004-2005 навчального року студенти та науковці Японії проходили стажування в Одеському національному політехнічному університеті, Інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, на кафедрі української мови Київського національного лінгвістичного університету, Києво-Могилянської академії, Луганському національному педагогічному університеті, брали участь у прийнятті іспитів у Центрі вивчення японської мови, економіки та культури Одеського державного університету [22].

20-21 листопада 2007 р. у Токіо відбувся міжнародний симпозіум на тему "Японія і Чорноморський регіон у світі, який швидко змінюється". У роботі симпозіуму взяли участь Перший заступник міністра закордонних справ Японії Хірові Кімура, Генеральний секретар Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) Л. Хризантопулос, Генеральний директор Європейського бюро МЗС Японії Т. Харада, урядовці з країн-членів ОЧЕС та глави їх дипломатичних місій у Токіо, представники наукових установ, ЗМІ громадських та бізнесових організацій Японії.

21 листопада у ході другого сесійного засідання "Виклики функціональному співробітництву в регіоні" на форумі виступив

Надзвичайний і Повноважний Посол України в Японії М.А. Кулінич. Тема його доповіді – “Україна та ОЧЕС: подолання викликів функціонального співробітництва у розширеному регіоні Чорного моря”. Особливу увагу було приділено у виступі перспективам зміцнення економічних зв'язків між країнами ОЧЕС та другою за рівнем економічного розвитку державою світу – Японією. Послом України також було відзначено значний потенціал подальшого розвитку відносин як між країнами Чорноморського регіону та Японією у багатосторонньому вимірі, так і двосторонніх відносин між Японією та Україною.

Він підкреслив позитивний досвід співробітництва обох країн у фінансово-інвестиційній сфері та привабливість України для японських інвесторів, які поки що далеко не повною мірою використовують переваги українського ринку та вигідного географічного розташування України у “серці” Чорноморського регіону, який, у свою чергу, є центральною ланкою у зв'язках між Європою та Азією [23].

По-четверте, – це розвиток взаємин у культурній сфері та спорті. Традиційним став приїзд до Японії з гастролями балетної групи та оркестру Національного академічного театру опери і балету України ім. Т.Г. Шевченка. У грудні 2004 р. на запрошення концертного агентства “Музика”, українські артисти в одинадцятий раз з післявоєнного періоду відвідали Японію, презентуючи цього разу прихильникам балетного мистецтва виставу “Лускунчик”.

Активне сприяння розвитку двосторонніх відносин у балетній сфері надає балетна школа мистецтв М. Теради з м. Кіото. З квітня 2005 р. виповнилось 30 років з дня підписання угоди про співпрацю та дружбу між Київським державним хореографічним училищем та Кіотською школою мистецтв. У рамках цієї угоди у березні – квітні 2006 р. був здійснений черговий – 18-ий візит в Україну вихованців та вчителів Кіотської балетної школи мистецтв М. Теради для проведення спільної концертної програми з учнями Київського хореографічного училища та артистами Донецького театру опери і балету.

За підтримки Посольства України в Японії та сприяння японської Асоціації оркестрової музики у листопаді 2005 р. відбулось гастрольне турне Симфонічного оркестру Національної філармонії України під керівництвом головного диригента М. Дядюри. Українських музикантів тепло вітали в таких містах як Токіо, Ібаракі, Фукусіма, Тіба, а їх виступи анонсувались та висвітлювались центральними та місцевими засобами масової інформації.

Достатньо рельєфною була географія виступів в Японії окремих виконавців, зокрема українських піаністів. У березні 2004 р. та у січні 2006 р. в Йокогамі виступав Д. Оніщенко; у вересні 2004 р. та у січні 2006 р. концертне турне по

містах Кітакюсю, Осака, Токіо, Фукуї, Сізуока та Йоно здійснив переможець Київського міжнародного конкурсу піаністів ім. В. Горовця та четвертого міжнародного конкурсу піаністів у японському м. Хамамацу (липень 2001 р.) О. Гаврилюк; у жовтні 2004 р. у щорічному конкурсі м. Хатіман брав участь А. Ємець; у квітні 2005 р. у Міжнародному музичному фестивалі м. Саппоро взяв участь лауреат міжнародних конкурсів І. Цитуєв.

Традиційною є участь українських дітей у міжнародних конкурсах малюнку в Японії, багато з них були переможцями і отримували призи. Зокрема, в травні 2001 р. у 11-ому щорічному міжнародному конкурсі дитячого малюнку “Kanagawa Biennial World Children’s Art Exhibition” взяли участь 7 представників з України, серед яких 12-річний М. Бердник отримав спеціальний приз та почесну грамоту Міністра закордонних справ Японії. У 12-му Міжнародному конкурсі дитячого малюнку, який проходив з липня по вересень 2005 р. у м. Токіо, Нагоя, Хіросіма, Сендай, у номінації “Вільна тема” головну нагороду одержав малюнок “Балет” шестирічного С. Шаєра.

Результативною була участь українських художників та майстрів анімаційних фільмів у міжнародних конкурсах, що проводилися в Японії. Так, у серпні 2004 р. українські мультиплікатори взяли участь у Десятому міжнародному фестивалі анімаційного кіно, який пройшов у м. Хіросіма. Робота С. Коваля “Трамвай № 9 продовжує шлях” відзначена спеціальною нагородою журі. У квітні 2005 р. художникам В. Тарану, братам О. та С. Харукам вручено найвищі нагороди 16-го міжнародного конкурсу монетного дизайну.

З кожним роком зростає інтерес японців до сучасної та класичної української літератури. Так, у 2004 р. на полицях книгарень з’явився переклад на японську мову книги А. Куркова. В Україні ця книга відома під назвою “Закон слимака”, а в Японії – “Меланхолія пінгвіна”. Великим попитом користується серія книжок українських казок у перекладі на японську мову – “Рукавичка”, “Колосок”. “Солом’яний бичок”, які були випущені видавництвом “Net-Musashino” (Японія).

Багато робить на шляху українсько-японського культурного пізнання Японський центр, який вже декілька років діє у Миколаївському державному гуманітарному університеті імені Петра Могили (ректор – Леонід Клименко) [24].

Здобутки українських спортсменів у багатьох міжнародних змаганнях і турнірах, які регулярно проходять в Японії, відіграють значну роль у контексті популяризації української держави в цій країні. Зокрема, українські волейболісти у відбірковому олімпійському турнірі “Кубку Іон”. Неодноразово перемагала відома українська спортсменка з художньої гімнастики – Е. Се-

ребрянська (1994, 1995, 1996 рр.), а на одному з найпопулярніших спортивних змагань Японії – “Кубку Епсон” – О. Вітриченко (1996 р.); у міжнародних змаганнях з легкої атлетики в м. Токіо перемагав С. Бубка (1997 р.)

У лютому 2005 р. пройшли 46-і змагання з плавання пам’яті І. Кацумура, в яких взяли участь п’ять плавців з України, серед яких володар світового рекорду в плаванні на 50 метрів брасом О. Лісогор. Цього разу також йому не було рівних на дистанції 50 метрів брасом, а на дистанції 100 метрів він лише декілька десятків поступився олімпійському чемпіону К. Кітадзіма, посівши другу сходинку п’єдесталу.

13 листопада 2005 р. відбувся Другий міжнародний чемпіонат з Кудо, участь в якому взяли майстри східних єдиноборств з понад 40 країн світу. Україна також була представлена у цьому новому виді єдиноборств трьома спортсменами – Іваном та Миколою Самохіними, та О. Стрельченком.

16-18 грудня 2005 р. у Токіо у фінальних змаганнях “Гран Прі” Міжнародної федерації фігурного катання срібні медалі серед танцювальних пар отримали українці О. Грушина та Р. Гончаров.

До перспектив нового партнерства України та Японії в XXI столітті необхідно віднести такі вектори:

- подальший розвиток політичного діалогу;
- співробітництво в галузях економіки, науки і техніки;
- глобальні питання (реформування та миротворчі операції ООН; боротьба з тероризмом; роззброєння та нерозповсюдження зброї масового знищення; подолання наслідків Чорнобильської трагедії; довкілля);
- співпраця відносно взаєморозуміння між народами.

Провідні фахівці сучасної світової геополітики вважають, що виклику сьогоденному американському лідерству, перш за все, протистоять традиційні суперники США – Об’єднана Європа та Японія (в економічному плані), Китай (в економічному та військовому) і Росія (у військовому) [25]. Зауважте, Японія як геополітичний суперник Сполучених Штатів Америки, стоїть на другому місці.

На Сході кажуть: “Близький сусід рідніше далекого родича”. Україна та Японія, на жаль, навіть географічно, – не сусіди, але сучасний позитивний розвиток відносин між двома країнами плекає надію, що вони стануть хоча й не родичами, але надійними друзями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузнецов Л.М. Стопроцентный американец: Исторический портрет генерала Макартура. – М., 1990 – 334 с.
2. Япония. Справочник. – М., 1992. – С. 9.
3. Пронь С.В. Япония. Зовнішня політика та дипломатія у післявоєнний період. – Миколаїв, 1997. – С. 83.
4. Спандар’ян В.Б. Деловая Япония. – М., 1991. – С. 7.
5. Новый универсальный справочник стран и народов мира. – Ростов-на-Дону, 2006. – С. 181, 33, 85.
6. Пронь С.В. США та Японія в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. – Миколаїв, 2003. – 244 с.
7. Саркисов К.О., Аллісон Г., Х. Кимура. От холодной войны к трехстороннему сотрудничеству в АТР. – М., 1993. – 385 с.; Славинский Б.Н. Ялтинская конференция и проблема “северных территорий”. – М., 1996. – 224 с.; Носов М. Япония и внешний мир. – В кн.: Япония: в поисках новых рубежей. – 1998. – С. 191 – 227; Арин О. Стратегические контуры Восточной Азии в XXI веке. – М., 2001. – 192 с.; Марков А.П. Нерешенные вопросы российско-японских отношений. – М., 1995; Еремін В.Н. Политическая система Японии. – М., 1993; Бунин В.Н. Разгром японского милитаризма. – М., 1996; Богатуров А.В. Великие державы на Тихом океане. – М., 1997.
8. Щергін С.О. Азіатсько-Тихоокеанський регіон: історія та сучасність. – К., 1993. – 91 с.; Гончар Б.М., Таран М.А. США – КНР – Тайвань... // Наукові записки. – К., 1999. – С. 22-23; Кірієнко М.М. Зовнішньополітичні зв’язки України з новими індустріальними країнами Азії... Дис... канд. екон. наук.: 08.06.03. – К., 1997 – 168 с.
9. Політика і час. – 1993. – № 1. – С. 88.
10. Пронь С.В. Сан-Франциская система и страны Азиатско-Тихоокеанского региона (Япония, Китай, Корея). 1951-1991 годы. – М., 1992. – С. 72.
11. Японія вирішила допомогти // Голос України. – 1994. – 19 квітня.
12. Голос України. – 1995. – 20 січня.
13. Політика і час. – 1995. – № 5. – С. 35.
14. Там само. – 1995. – № 5. – С. 37.
15. Голос України. – 1994. – 17, 23 березня.
16. Там само. – 24 березня.
17. The Nikkei Weekly. – 1995. – 22-27 March.
18. http://www.ukr_emb-japan.gov.ua/ukr/relations/science-educations/
19. http://www.ua_emb-japan.go.jp/index_U.html
20. http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=35554
21. <http://ntn.tvprint/nes/world/05/03/03/1602.html>
22. http://epravda.com.ua/news_print/2007/2/9/52502.htm
23. [www.mfa.gov.ua/Дипломатичнахроніка/20листопада2007р./](http://www.mfa.gov.ua/Дипломатичнахроніка/20листопада2007р/)
24. Вечерний Николаев. – 2008. – 12 февраля.
25. Миньяр-Белоручев К.В. Мировая геополитика. – М.: Проспект-АП, 2006. – С. 26-27.

Надійшла до редколегії 11.04.2008 р.